

บทความวิชาการ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกายบาวาเรียยุคดิจิทัล ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

Dissemination of Buddhism in of Wat Phra Dhammakaya
Bavaria the Disruption Era

พระมหาชาญชัย ชวนชโย (วรวงศ์)

Phramaha Chanchai Chawanachayo (Worawong)

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Buddhist Studies Gradual School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Chanchai072422012@gmail.com

Received: 27 July 2022 Revised: -31 July 2022

Accepted: 12 August 2022

บทคัดย่อ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลของวัดพระธรรมกายบาวาเรีย ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในช่วงที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวเยอรมัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้รวดเร็วและกว้างไกลไปทั่วโลก ความสัมพันธ์กับเทคโนโลยี การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศ จึงเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้กับผู้คนในสังคม เพื่อเป็นแนวทางสู่วิถีประเพณีปฏิบัติ นำสู่ระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลา สถานที่ ดังนั้น เทคโนโลยีสมัยใหม่จึงเป็นกระบวนการเชิงรุกที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เพื่อให้สอดคล้องและตอบรับกับนโยบายของรัฐบาลในการสร้างแนวทางพัฒนาประเทศไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อวางรากฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการเผยแผ่ที่ถูกต้องตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, ยุคดิจิทัล, สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, วัดพระธรรมกายบาวาเรีย

Abstract

In the Federal Republic of Germany, the propagation of Buddhism done by Wat Phra Dhammakaya Bavaria in the disruptive Era when technology plays an important role in the way of life of the German people deserves to be considered. It shows that perception of mass information can be done quickly and widely around the world where the relationship with information technology is somehow connected resulting in creating the opportunity to provide learning courses to people in a society to guide people in the practical ways whereby the limitation of time and place could be put to an end. Therefore, it can be said that the new technological advancement brings about the intensive movement to the insemination of Buddhism effectively and efficiently. to make this correlate to the government's policy where the prosperity of the nation should be driven by technology and innovation to meet long-term sustainability, the propagation of Buddhist authentic teachings should be rightly made following given principles.

Keywords: Propagation of Buddhism, Disruptive era, Federal Republic of Germany,

Wat Phra Dhammakaya Bavaria

บทนำ

ประเทศเยอรมนีมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีประชากรประมาณ 82,438,000 (พ.ศ.2548) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ สำหรับพุทธศาสนิกชนในประเทศเยอรมนีนั้น จากการสำรวจในปี พ.ศ.2549 พบว่ามีประมาณ 230,000 คน มีองค์กรทางพระพุทธศาสนาประมาณ 661 องค์กร และมีแนวโน้มว่าจะมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

พระพุทธศาสนาเริ่มเผยแพร่ในเยอรมนีจากการเขียนของ ไอแซค จาคอบ สมิท (Isaac Jacob Schmidt) ในปี พ.ศ.2322-2390 บุคคลผู้มีบทบาทสำคัญมากในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคแรกๆ คือ อาเธอร์ โชเพินเฮาเออร์ (Arthur Schopenhauer) เขาเริ่มต้นศึกษาพระพุทธศาสนาจากการเขียนของไอแซค จาคอบ สมิท ต่อมาอาเธอร์ โชเพินเฮาเออร์ เขียนหนังสือชื่อ The World as will and Representation พิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ.2362 และได้เขียนเล่มอื่นๆอีกมากมาย หนังสือของเขามีคนอ่านมากที่สุดนับแต่ 25 ปีแรกแห่งคริสต์ศตวรรษที่ 19 หลายต่อหลายคนได้อ่านหนังสือของเขาแล้วหันมาขอถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกไปตลอดชีวิต จนมีพระภิกษุชาวเยอรมันรูปแรกที่อุปสมบทในพระพุทธศาสนาสายเถรวาทชื่อ แอนตัน วอลเตอร์ ฟลอรัส กูเอธ (Anton Walter Florus Gueth) มีฉายาว่า ญาณติโลกะ อุปสมบทที่กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า เมื่อ

ปี พ.ศ.2447 ต่อมาเพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเยอรมนีกว้างขวางมากขึ้น ชาวเยอรมันนำโดยท่านธัมมสารี ได้จัดตั้งสมาคมบาลีเยอรมันขึ้น(German Pali Society) โดยมีภารกิจสำคัญคือการสร้างวัดพุทธศาสนาในตะวันตก แต่เมื่อเวลาผ่านไป3ปี ก็ต้องปิดตัวลง และมีสมาคมใหม่ขึ้นชื่อ League For Buddhist Life ในปี พ.ศ. 2456 ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาสายเถรวาท (กองวิชาการมหาวิทยาลัยธรรมกาย, 2550, หน้า 192)

ดิสรุปชันมักจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรงอย่างคาดไม่ถึง โดยส่วนใหญ่มักเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เป็นเส้นตรง (Linear) แต่เป็น Exponential ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงแบบนี้คือช่วงแรกความเร็วในการเปลี่ยนแปลงอาจช้าจนเราไม่สังเกตหรือถึงเห็นก็ไม่สนใจนัก (ระยะก่อตัว) แต่ความเร็วในการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อถึงจุดหนึ่งจะเหมือน ‘เครื่องติด’ กลายเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วรุนแรงกว่าที่คาดจนกลายเป็น ‘ดิสรุปชัน’ (สันติธาร, 2551, หน้า <https://krupairost.com/stdjob2561/m3-7/g3/b2.html>. สืบค้นเมื่อวันที่10 กันยายน 2564)

ปัจจุบันยุคดิจิทัลอินเทอร์เน็ตถูกใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก มีเว็บไซต์ต่าง ๆ มากมาย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งชาวต่างชาติที่สนใจศึกษาพระพุทธศาสนาก็มีมากยิ่งขึ้นตามมาด้วยและมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ กระจายข้อมูลข่าวสารในระบบอินเทอร์เน็ตมีค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด นับวันยังมีผู้ใช้งาน อินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ (พระครูวินัยธรปัญญา, 2564, หน้า 424) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ชาวเยอรมันได้ยอมรับพระพุทธศาสนาตั้งแต่อ่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว แต่เป็นเพียงชนส่วนน้อยเท่านั้น จนกระทั่งเมื่อลัทธินาซีเรืองอำนาจ พระพุทธศาสนาก็เริ่มเสื่อมไปจากประเทศเยอรมนีหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เยอรมันถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ พระพุทธศาสนาค่อย ๆ ได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ในประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี (เยอรมันตะวันตก) โดย ดร.คาร์ล ไฮเกนสไตคเกอร์ และ ดร.ยอร์จ กริมม์ ได้ร่วมมือตั้งพุทธสมาคมเยอรมันขึ้นที่เมืองโลบ์ซิก เมื่อ พ.ศ. 2464 เพื่อทำการเผยแผ่หลักธรรมและดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศเยอรมันตะวันตก ดำเนินการโดยเอกชนร่วมมือกับภิกษุสงฆ์จากญี่ปุ่น ไทย ศรีลังกา ไทย ทิเบต จัดพิมพ์วารสารแลจุลสารออกเผยแผ่ เช่นกลุ่มชาวพุทธเก่าตีพิมพ์วารสารชื่อ “ยาน” สมาคมพระธรรมทูตศรีลังกาและชาวพุทธในเมืองฮัมบูร์ก ออกวารสารพระพุทธศาสนาฉบับภาษาเยอรมัน ก็พอที่จะคาดการณ์ได้ว่าคงจะมีชาวเยอรมันประกาศตนเป็นพุทธมามกะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองฮัมบูร์ก เบอร์ลิน สตูดการ์ต มิวนิก โคโลญ และแฟรงก์เฟิร์ต ส่วนการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญ มักจะกระทำกันที่ “ศาสนสภาแห่งกรุงเบอร์ลิน”

ปัจจุบันนี้ ผู้เขียนปฏิบัติศาสนกิจเป็นพระธรรมทูตไทย ณ วัดพระธรรมกายบาวาเรีย เมืองเคอร์นิสบูร์น รัฐบาวาเรีย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งเป็นศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา แก่พุทธศาสนิกชนชาวไทยและชาวเยอรมัน ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยรับหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนชาวไทยเป็นหลัก

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2557-ปัจจุบัน (พุทธศักราช 2565) จึงได้รับรู้ มองเห็นโอกาส และอุปสรรคของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีด้วยตนเอง โดยวัดพระธรรมกายบาวาเรีย มีเนื้อที่ 11 ไร่ ถูกจัดตั้งขึ้น ในวันที่ 25 พฤษภาคม 2551 ได้ประกอบพิธีผูกพัทธสีมาอุโบสถ ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2558 ปัจจุบันมีพระวิเทศภวนาธรรม (ไวโรจน์ วิโรจน์) เป็นเจ้าอาวาส มีพระมหานิกัณห์ สุทธิรัตน์ เป็นรองเจ้าอาวาส มีพระภิกษุ ปฏิบัติหน้าที่เป็นพระธรรมทูตในวัดรวม 9 รูป โดยมีการจัดกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น สวดมนต์ แสดงพระธรรมเทศนา นำปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนาแก่พุทธศาสนิกชนชาวไทยในทุกวันอาทิตย์ และจุดประทีปบูชาพระรัตนตรัย 300 ดวง ณ พุทธรัตนเจดีย์ ทุกวันพระ อีกทั้งยังมีโครงการปฏิบัติธรรมสำหรับชาวเยอรมันโดยเฉพาะ คือ ทุกวันจันทร์และวันศุกร์ เวลา 19.30 -20.30 ผ่านระบบออนไลน์ (Zoom), และทุกวันพุธ เป็นการปฏิบัติธรรมที่วัดพระธรรมกายบาวาเรีย โดยมีพระอาจารย์สมเกียรติ กิตติคุณ พระวิปัสสนาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในภาษาเยอรมันเป็นผู้ดูแลโครงการโดยตรง ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ทั้งที่ร่วมโครงการผ่านระบบออนไลน์ และการเดินทางมาร่วมโครงการที่วัด

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสายเถรวาทในทวีปยุโรป วัดพระธรรมกายโดยใช้หลักธรรมโอวาทปาฏิโมกข์

1. อนุปวาโท ไม่ว่าร้ายใคร ไม่โจมตีใคร ไม่โจมตีศาสนาอื่น แต่ใช้ปัญญาบอกว่า พระพุทธศาสนาดีอย่างไร
2. อนุปมาโต ไม่ทำร้ายใคร ไม่ใช้กำลังเพื่อไปบังคับให้ใครเชื่อ ไม่ทำร้าย ยึดหลักอหิงสาธรรม คือ ไม่เบียดเบียน ใช้ปัญญาในการอ้างเหตุผล จนกระทั่งผู้ฟังอยากลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเอง
3. ปาฏิโมกเข จ ส่วโร มีความสำรวมในศีลและมารยาทให้ดี
4. มตตญญตา จ ภตตสมิ รู้จักประมาณในการรับประทาน รวมไปถึงการใช้สอย ปัจจยสี จะได้เป็นทางมาแห่งความเคารพเลื่อมใสของผู้ได้พบเห็น
5. ปนตยจ สยนาสนํ นังนอนโน ที่สงบ นักปฏิบัติธรรมต้องรักความสงบ และรักในการอยู่ในที่สงบ
6. อธิจิตเต จ อาโยโค ประกอบความเพียรในอธิจิต ต้องหมั่นฝึกสมาธิเพราะ สมาธิ คือ แก่นของการได้บรรลุมรรคผลนิพพาน (พจนารถ, 2557, หน้า <https://phd.mbu.ac.th/index.php> สืบค้นวันที่ 20 กันยายน 2557)

เฉพาะในส่วนของวัดพระธรรมกาย โดยดำริของหลวงพ่อดัมมชโย (พระไชยบูลย์ ธมมชโย) ปฐมเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกายนั้น การสร้างวัดเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีวัดสาขาทั้งหมด 28 วัด จาก 13 ประเทศ ประกอบด้วยประเทศเยอรมนี 7 แห่ง คือ วัดพระธรรมกายบาวาเรีย วัดพระธรรมกายเบอร์ลิน วัดพระธรรมกายฮัมบวร์ก วัดพระธรรมกายไรน์แลนด์ วัดพระธรรมกายซาร์ซวัลด์ วัดพุทธไฮล์บรอนน์ และ วัดพุทธนอร์ทไรน์ เวสฟาเลน

ประเทศออสเตรีย 2 แห่งคือ วัดพระธรรมกายออสเตรีย และ วัดพุทธเวียนนา

ประเทศเบลเยียม 1 แห่งคือ วัดพระธรรมกายเบนลักซ์

ประเทศเดนมาร์ก 2 แห่ง คือ วัดพระธรรมกายเดนมาร์ก และ วัดพระธรรมกายคอร์ซัวร์ ลุสท์สโกว

ประเทศฝรั่งเศส 2 แห่ง คือ วัดพระธรรมกายบอร์โด และวัดพระธรรมกายปารีส
 ประเทศอิตาลี 2 แห่งคือ วัดพระธรรมกายอิตาลี และ วัดพุทธเวนิส
 ประเทศนอร์เวย์ 2 แห่ง คือ วัดพระธรรมกายนอร์เวย์ วัดพระธรรมกายเอเกอร์ซุน
 ประเทศสวีเดน 3 แห่งคือ วัดพระธรรมกายบูโรส วัดพระธรรมกายนอร์สวีเดน และ วัด
 พระธรรมกายสตอกโฮล์ม
 ประเทศสวีเดนแลนด์ 1 แห่ง คือ วัดพระธรรมกายสวีเดนแลนด์
 ประเทศอังกฤษ 3 แห่ง คือ วัดพระธรรมกายลอนดอน วัดพระธรรมกายแมนเชสเตอร์ และ วัด
 พระธรรมกายนิวคาสเซิล
 ประเทศสกอตแลนด์ 1 แห่ง คือ วัดพระธรรมกายสกอตแลนด์
 ประเทศไอซ์แลนด์ 1 แห่ง คือ วัดพุทธไอซ์แลนด์
 ประเทศเนเธอร์แลนด์ 1 แห่งคือ วัดพระธรรมกายเนเธอร์แลนด์

โดยมีวัดพระธรรมกายบาวาเรีย ประเทศเยอรมนี เป็นศูนย์กลางการประสานงานกับวัดสาขาใน
 ทวีปยุโรป ซึ่งเป็นวัดที่ผู้เขียนจำพรรษาและปฏิบัติศาสนกิจในฐานะพระธรรมทูตไทย ณ อาวาสแห่งนี้มา 8
 พรรษา จึงได้เห็นการเจริญเติบโตของวัดพระธรรมกายบาวาเรีย และอุปสรรคที่เกิดขึ้นของการเผยแผ่
 พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี

ปัญหาและอุปสรรคของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเยอรมนี

1. ปัญหาและข้อแนะนำด้านการสื่อสาร ได้แก่

ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีดังนี้ คือ

- 1) เรื่องภาษาเยอรมันเป็นปัญหาสำหรับพระธรรมทูต ที่ยังไม่มีความรู้มาก่อน
- 2) การพูดภาษาเยอรมันเป็นอุปสรรคอย่างมากในการเผยแผ่ให้แก่ชาวต่างชาติ
- 3) เวลาในการเรียนการสอนภาษาไทยแก่ลูกหลานชาวไทยในเยอรมนีมีน้อย
- 4) พระธรรมทูตขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องภาษาหรือหลักธรรมพุทธศาสนาไม่ลึกซึ้งพอ
- 5) ขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน
- 6) ภาวะเศรษฐกิจอันเกิดจากโรคระบาดเป็นต้น ทำให้สาธุชนมีเวลาจำกัดในการมาวัด
- 7) พื้นฐานความรู้วัฒนธรรมชาวพุทธของชาวต่างประเทศมีน้อย
- 8) สาธุชนไม่คุ้นเคยกับการใช้สื่อออนไลน์ในการร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเช่น Zoom
- 9) พระธรรมทูตควรแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 และจะได้แนะนำสาธุชนให้ร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับทางวัดได้ในกรณีที่ไม่สามารถ
 เดินทางมาวัดได้

2. ปัญหาและข้อแนะนำด้านการศึกษา/การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่

- 1) พระธรรมทูตขาดทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เช่น Adobe Photoshop, Microsoft

Word, Microsoft PowerPoint, Microsoft Excel, Obs Studio เป็นต้น

- 2) ควรให้พระธรรมทูตศึกษาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่จำเป็นการเผยแพร่
- 3) ขาดอุปกรณ์คุณภาพดีในการเผยแพร่สื่อออนไลน์ เช่นกล้อง ไมค์โครโฟน เป็นต้น
- 4) ควรจัดสรรงบประมาณในการเลือกซื้ออุปกรณ์เผยแพร่สื่อออนไลน์ที่มีคุณภาพ
- 5) อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไม่พอทำให้การถ่ายทอดสดธรรมะเช่นการแสดงธรรมเป็นต้นสะดุด
- 6) ควรจัดสรรงบประมาณในการซื้ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและปริมาณที่มากพอ
- 7) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดในสื่อของวัดเช่นเฟสบุ๊ค ทำไม่สม่ำเสมอ
- 8) ควรมอบหมายให้บุคลากรของวัดที่มีวินัยสูงในการดูแลและการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดลงสื่อออนไลน์
- 9) พระธรรมทูตขาดการพักกาย หรือไม่ได้เปิดโอกาสให้สาธุชนสนทนากับพระอาจารย์ในขณะเทศน์ผ่านระบบออนไลน์ เช่นZoom เป็นต้น
- 10) บางครั้งพระธรรมทูตขาดการเตรียมตัวในการแสดงธรรม ทำให้ข้อมูลธรรมะมีเพียงผิวเผิน
- 11) ควรให้พระธรรมทูตเตรียมตัวอ่านศึกษา ทำการบ้านในหัวข้อธรรมที่จะแสดงธรรมให้ลึกซึ้ง
- 12) ควรมีการทำบุญประจำทุกอาทิตย์
- 13) ควรมีการเทศน์หรือสัโมทณียกถาก่อนฉันหรือหลังฉัน
- 14) ควรมีการสวดมนต์ร่วมกันก่อนฉันเช้า-เพล
- 15) ควรมีเทศน์ตามวาระโอกาสอันววยหรือเทศกาลต่าง ๆ
- 16) พระธรรมทูตควรร่วมแรงร่วมใจสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ
- 17) พระธรรมทูตทุกรูปทุกรุ่นควรมีความพร้อมในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอยู่เสมอ
- 18) บางเรื่องคิดได้แต่ทำไม่ได้ เพราะขาดสิทธิในการจัดการอันเนื่องมาจากกฎหมาย เป็นต้น

3. ปัญหาด้านสังคมสงเคราะห์ มีปัญหาอุปสรรค และมีการปฏิบัติเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของพระธรรมทูตไทยในเยอรมนี คือ

- 1) การสังคมสงเคราะห์มีมากแก่คนไทย ด้านการช่วยเหลือทางด้านที่พึ่งทางจิตใจ การแนะนำในการดำเนินชีวิต ปัญหาการสังคมสงเคราะห์ แก่คนในท้องถิ่นยังมีไม่มากนัก เช่น เราไม่คิดจะเปิดโรงเรียนแก่เด็ก ๆ ในชุมชนที่เป็นคนท้องถิ่น ปัญหาเรื่องทุน, กฎหมาย, ภาษา
- 2) ไม่ค่อยมีปัญหาสามารถช่วยเหลือได้ทุกเวลา
- 3) มีปัญหาเนื่องจากอุดมคติของผู้ผู้นำไม่มีความประสงค์ด้านการสงเคราะห์แก่ ประชาชน จึงทำพระธรรมทูตต้องมีหัวข้อจำกัดในด้านความสามารถให้การสงเคราะห์
- 4) ด้านสังคมสงเคราะห์กับชุมชนรอบวัดทั้งหน่วยราชการและคนรอบวัด ไม่มี ปัญหาเนื่องจากมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยทางวัดได้เข้าไปสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนและส่วน ราชการอย่างสม่ำเสมอทั้งโดยการบริจาคสิ่งของและปัจจัย
- 5) สอนให้คนท้องถิ่นใส่บาตรพระเป็นการปูพื้นฐานจิตใจให้รู้จักการให้

- 6) การสังคมสงเคราะห์ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่จำเป็นต้องสงเคราะห์มาก ส่วนมากก็บริการในการด้านวิชาการและการสอนศิลปวัฒนธรรมไทยฟรี
- 7) ให้ความอนุเคราะห์ด้วยธรรมแก่ผู้มีปัญหา เช่น ปัญหาครอบครัว ,สำนักงาน
- 8) เป้าหมายที่คนไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเพื่อขยายไปสู่คนต่างชาติ
- 9) ให้ที่พักแก่ญาติโยมคนไทยที่ไม่มีที่อยู่ช่วงไปทำงานใหม่
- 10) จัดพิธีบารุงขวัญกำลังใจในรูปแบบกิจกรรม เช่น วันเกิด, วันสงกรานต์ เป็นต้น
- 11) ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจน ต้องมีการกระตุ้นในเรื่องนี้
- 12) การเข้าถึงประชาชนที่อาศัยในท้องถิ่นหรือพื้นที่นั้นให้มาก ๆ
- 13) จุดเด่นพระพุทธศาสนา,และความเป็นพระทำให้ดูน่าสนใจ

ปัญหาและอุปสรรคการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น สิ่งที่เป็นปัญหาเร่งด่วนและมีผลกระทบต่อปัญหาอื่น ๆ ตามมาก็คือปัญหาด้านบุคคลากร พระธรรมทูตยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไป เผยแผ่ดีพอทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศนั้นได้ไม่ดีพอ และด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแล พระธรรมทูตยังไม่เข้มแข็งพอจึงให้การสนับสนุนและดูแลได้ไม่ทั่วถึง แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรงแต่ก็ยังครอบคลุมได้ไม่ทั่วถึง เช่นศูนย์ควบคุมดูแลพระไปต่างประเทศก็ทำหน้าที่ พระสงฆ์รูปใดจะได้เดินทางไปประเทศไหนนั้นเป็นอีกหน่วยงานหนึ่ง เมื่อผ่านเกณฑ์พิจารณาแล้วต้องผ่านขั้นตอนในการขอหนังสือเดินทาง ขอวีซ่าเข้าประเทศ บางประเทศยากมากและให้เวลาในการพำนักในประเทศนั้น ๆ น้อยทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (พระมหาวรเมธี, 2551, หน้า 87-90)

แนวโน้มและทิศทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กลุ่มชาวพุทธทั่วโลก: การร่วมมือพัฒนาและสร้างสรรค์พระพุทธศาสนาในยุโรป กลุ่มชาวพุทธทั่วโลกมีการร่วมมือกันเพื่อการความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกลุ่มประเทศที่นับถือ พระพุทธศาสนา โดยได้ร่วมมือกันประชุมหาแนวทางร่วมกันพัฒนาสร้างสรรค์พระพุทธศาสนาให้เข้มแข็งและ สอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลก ปัจจุบัน โดยประเทศไทยได้เป็นศูนย์กลางประสานการร่วมมือของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและมหายาน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมา ก่อให้เกิดการร่วมมือกันของชาวพุทธมากขึ้น (การประชุมสุดยอดผู้นำชาวพุทธเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งโลก, 2543: คำปราศรัยผู้นำชาวพุทธ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2543) “สมัชชาพระพุทธศาสนาแห่งโลก” (The World Buddhism Conference) มีชื่อย่อว่า “สพล” (WBC) ประกอบด้วยสมาชิกภาพ 16 ประเทศ ซึ่งเป็นหลักประกันความมั่นคงและความก้าวหน้าของพระพุทธศาสนาระดับหนึ่ง นอกจากการประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2547 ดังที่มีการแถลงการณ์มีสาระเป็นข้อสรุปประเด็นหลัก ๆ ใช้จัดสัมมนาวิชาการเรื่องการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระพุทธศาสนา การร่วมมือกันขององค์กรชาวพุทธถือเป็นประเด็นสำคัญองค์กรชาวพุทธ การศึกษาพระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์ และการรับรองวันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากล (บ้านจอมยุทธ, 2543: <https://www.baanjommyut.com> สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2564)

กระบวนการทัศน์แบบพุทธศาสนา: แนวทางลดระดับความขัดแย้งในกระแสโลกใหม่ ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ หรือ “Globalization” เป็นสื่อนำกระบวนการทัศน์แบบพุทธที่เน้นสันติภาพ มิตรภาพ ภารดรภาพ สอดรับกับสภาพการณ์ของโลกปัจจุบัน เข้าได้กับวิทยาการสมัยใหม่ ให้กระจายออกไป กว้างไกลอย่างไร้ขอบเขต เงื่อนไขเหล่านี้เป็นดัชนีชี้วัดว่าพระพุทธศาสนาในดินแดนยุโรปเจริญเติบโต รุ่งเรืองและเฟื่องฟูขึ้น (บ้านจอมยุทธ์, 2543, หน้า <http://www.baanjommyut.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2564) เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ จากสภาวะสังคมปัจจุบันที่มีความแตกต่างทั้งทางความคิดและกระบวนการทัศน์ของผู้คนในสังคม ซึ่งเป็นตัวผลักดันให้ผู้คนเกิดความขัดแย้ง (พินิจทอง, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 2558, หน้า 162-175) ซึ่งกระบวนการทัศน์แบบพุทธศาสนาจะนำไปสู่การ “คิดเป็น” หรือการแสวงหาแนวทางตอบข้อสงสัย โดยการ “นำข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ” เช่น การตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ดีที่สุด และการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีลักษณะของการเป็น “นักคิดที่ดี” ไม่ด่วนสรุป พยายาม มีความคิดริเริ่ม มีทิศทางของตนเอง เรียนรู้จากความผิดพลาดและเป็น “กระบวนการทัศน์ แบบพุทธศาสนาที่เน้นสันติภาพ” มีความยืดหยุ่นและมีจินตนาการ พิจารณาทางเลือกที่แตกต่างได้ ใช้ความรู้ และประสบการณ์ที่มีอยู่ส่งผ่านความรู้และนำทักษะมาใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ (ชาวปลายนา, 2555, หน้า <https://space.spu.ac.th/bitstream> สืบค้นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2564)

โลกแห่งพระพุทธศาสนาในทศวรรษที่ผ่านมาามีเหตุการณ์ที่น่าจะมีส่วนสำคัญต่อความเป็นไปของพระพุทธศาสนาในอนาคตที่มี “เงื่อนไข” หลายอย่างหลายประการที่เป็นดัชนีที่สามารถบ่งชี้ถึง “แนวโน้ม” ของพระพุทธศาสนาในยุโรป ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ: การสร้างเอกภาพเหนือความชิงชัง และความแบ่งแยก องค์การสหประชาชาติมีความพร้อมในการส่งเสริมและให้การสนับสนุน โดยรับรองวันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากลของสหประชาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นความหวังของชาวโลกที่จะสร้างสันติภาพในการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เช่น การสนับสนุนของเลขาธิการองค์การสหประชาชาติว่า “มีงานสำคัญเร่งด่วน สำหรับผู้นำศาสนาทั่วโลกที่ต้องรวบรวมพลังกันให้เข้มแข็งยิ่งกว่าเดิมเพื่อที่จะให้พวกเราารู้ถึงปัญหาที่เป็นพื้นฐานของมนุษยปรัชญาที่เราสังสรรค์แต่ดั้งเดิม จำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ ช่วยเหลือครอบครัวมนุษย์อย่างจริงจัง ให้อยู่เหนือความชิงชัง และความแบ่งแยก” ซึ่งการกล่าวถึงหรือการประชุมสุดยอดสันติภาพโลกได้เริ่มกระตุ้นให้ “ผู้นำศาสนา” ร่วมกับ “องค์การสหประชาชาติ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขจัดความรุนแรงและการเปลี่ยนในความรุนแรงนั้นไปสู่ “ความสันติวิธี” พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญที่จะทำการรณรงค์เพื่อสันติภาพของโลกที่มีวัฏจักรแห่งการ “เบียดเบียนกัน” ที่เกิดขึ้นในสังคมพุทธศาสนา “น้อยกว่า” เกิดขึ้นในสังคมศาสนาอื่น เพราะมีความพยายามแบบใช้อารมณ์ด้วย “ปัญญา” ทางพระพุทธศาสนาจะช่วยเปลี่ยนความแปลกแยกที่เกิดขึ้นมายาวนานไปสู่แนวคิดแห่งความเป็น “เอกภาพ” ของมนุษย์ในยุคใหม่ (การประชุมสุดยอดผู้นำชาวพุทธเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งโลก, 2543: คำปราศรัยผู้นำชาวพุทธ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2543) โดยส่วนหนึ่งมีแถลงการณ์ร่วม 5 ประเด็น เช่น องค์การชาวพุทธ การศึกษาพระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนากับสังคมสังเคราะห์ และการรับรองวันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากลเพื่อการทำงานเป็นหนึ่ง

เดียว เป็นเอกภาพและความร่วมมือ มีผลกระทบด้านบวกต่อการขยายตัวของพระพุทธศาสนา ไปยังดินแดนยุโรปมากยิ่งขึ้น (บ้านจอมยุทธ์, 2543, หน้า <http://www.baanjommyut.com/library> สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2564)

ดังนั้น ปัจจุบันเป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำได้รวดเร็ว การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงต้องปรับตัวและประยุกต์นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ช่วยเพิ่มการพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมและวิธีการให้ทันสมัยสอดคล้องกับการพัฒนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนอย่างยาวนาน มีอิทธิพลในยุโรป ในขณะที่องค์กรของคณะสงฆ์ สามารถขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาไปยังต่างแดนหรือยุโรป ซึ่งเป็นที่สนใจของชาวยุโรปที่ต้องมีการปรับตัว อาจมีความกระทบกระทั่งกันบ้างในช่วงแรกของพัฒนาการ ซึ่งก็ไม่ได้ถือว่าเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญต่อการขยายตัวของพระพุทธศาสนา แต่จะแรงผลักดันให้พุทธศาสนาขยายตัวและมีความมั่นคงมากขึ้น จนพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่มิมีบทบาทต่อชาวยุโรป

อุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พุทธศาสนาในอดีต นับว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก เนื่องจากสามารถบูรณาการนำการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนไปใช้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมให้อยู่ดีมีสุขจน เกิดเป็นวัฒนธรรมที่งดงามสร้างเอกลักษณ์ให้คนไทยมีลักษณะนิสัยที่ขอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความสุภาพ อ่อนโยน มีเมตตา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศว่าคนไทยมีจิตใจ อ่อนโยนและยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักให้อภัยและเป็นมิตรต่อผู้อื่น และเมื่อเข้าสู่ยุคการพัฒนาข้อมูลข่าวสารด้าน เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาเป็นการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ดังนั้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับยุคที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและรุนแรงอย่างคาดไม่ถึง ทำให้เกิดผลกระทบต่อการเรียนรู้การสื่อสารทั้งในข้อดีและข้อเสียตามกันมา เมื่อระบบอินเทอร์เน็ตกำลังจะเปลี่ยนแปลงสรรพสิ่งทั้งวิถีคิด วิถีดำรงชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทำให้โลกดิจิทัล 4.0 กับความท้าทายทางเทคโนโลยีที่เบื่องหน้า กลายเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับมนุษย์ทุกคนบนโลกใบนี้

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

แนวคิดและรูปแบบการเผยแผ่พุทธศาสนา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นสาวกผู้ปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ผ่านการเรียนรู้และเข้าใจหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง จึงเป็นต้นแบบของการประพฤติปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับของสังคม ยังเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พุทธศาสนาให้พุทธศาสนิกชน ซึ่งการเผยแผ่พุทธศาสนาโดยการสอนธรรมะนั้นเป็นความรู้เกี่ยวกับความดี มีรูปแบบของการเผยแผ่พระธรรมใน 3 ลักษณะ (ธีระพล, 2556, หน้า 4-5) ได้แก่

1. การเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ในลักษณะให้ผู้ฟังรู้ถึงเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น หมายถึง การรับรู้ที่เห็นได้ชัดเจนว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนนั้นจะได้รับผลของการกระทำเช่นนั้นจริง

2. การเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ในลักษณะทรงสั่งสอนมีเหตุที่ผู้ฟังอาจตรงตามเห็นจริงได้ หมายถึง ทรงสั่งสอนชี้เหตุแห่งสุขและทุกข์ว่ามาจากเหตุอันใด เช่น ความเป็นผู้รู้จักเหตุรู้จักความไม่โลก ความไม่โกรธ และความไม่หลงเป็นเหตุแห่งสุข และความโลภ ความโกรธ และความหลงเป็นเหตุแห่งทุกข์ เมื่อผู้ศึกษาเรียนรู้หรือผู้รับฟังตรึงตรองตามไปอาจเห็นจริงได้

3. การเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ในลักษณะทรงสั่งสอนเป็นอัครจริย คือผู้ปฏิบัติตามย่อมได้รับประโยชน์โดยสมควรแก่การปฏิบัติ เช่น การสอนให้เจริญเมตตา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมื่อผู้ฟังปฏิบัติตามได้ก็จะส่งผลตามสมควร ได้แก่การไม่เบียดเบียนกันให้ได้รับความเดือดร้อน และคิดเผื่อแผ่ประโยชน์ให้กันและกัน

จากรูปแบบของการเผยแผ่พระธรรมใน 3 ลักษณะ เป็นแนวทางการสอนให้ผู้รับฟังรู้แจ้ง เห็นจริงตาม แสดงธรรมด้วยเหตุและผลทำให้ผู้ฟังเห็นจริงจนต้องยอมรับและนำไปประพฤติปฏิบัติยึดถือพระพุทธศาสนาเป็นสรณะในการดำรงชีวิต แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาให้งอกงามในจิตใจ อยู่ในภาวะของคนที่เข้าถึงธรรมชาติและความจริงของชีวิตได้เป็นอย่างดี ซึ่งพระพุทธศาสนาและรูปแบบการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเป็นสากล การเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ก็เช่นเดียวกันที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งผลให้การศึกษาเรียนรู้แปลกใหม่ทันสมัยไม่น่าเบื่อหน่าย ไม่จำกัดเวลาสถานที่แต่สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่และตลอดเวลาเท่าที่ผู้เรียนรับได้

เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งมีสาเหตุหรือปัจจัยมาจากหลายด้าน เช่น ปัญหา ความต้องการ ความก้าวหน้าของศาสตร์ต่าง ๆ เศรษฐกิจ สังคม (พิไลวรรณ, ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี (ออนไลน์) , 2556, หน้า <https://space.spu.ac.th/bitstream> สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2564) คือ

1. ปัญหาและความต้องการของมนุษย์

มนุษย์สร้างหรือพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ ซึ่งเทคโนโลยีที่ถูก ทำให้องค์สร้างหรือพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นมาเพื่อใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีสาเหตุมาจากหลายด้าน เช่น ปัญหาความต้องการ ความก้าวหน้าของศาสตร์ต่าง ๆ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีเหล่านี้ สามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยสามารถคาดการณ์เทคโนโลยีที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

2. ความก้าวหน้าของศาสตร์ต่าง ๆ

องค์ความรู้และความก้าวหน้าของศาสตร์ต่าง ๆ โดยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ตัวอย่างเช่น การอาศัยองค์ความรู้ด้านนาโนเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ในงานด้านการผลิตเส้นใยนาโนและนำเส้นใยมาใช้ทอเป็นผ้าเพื่อทำเครื่องนุ่งห่ม รวมทั้งการพัฒนา เส้นใยนาโนเพื่อให้มีสมบัติต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เช่น ป้องกันการเปื่อยขึ้น ลดรอยยับ ช่วยยับยั้งแบคทีเรียและช่วยลดการเกิดกลิ่น

3. เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม คือ 1.ปรับปรุงประสิทธิภาพให้ดีขึ้น 2.เมื่อเกิดภัยพิบัติ 3.เกิดสงคราม 4. ภาวะขาดแคลนอาหารและน้ำ 5.การเกิดโรคระบาด

บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้เขียนพิจารณาเห็นว่า ชาวไทยและชาวเยอรมัน ในประเทศเยอรมนีให้ความสนใจพระพุทธศาสนา รวมถึงกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ ผ่านสื่อออนไลน์ของวัดพระธรรมกายบาวาเรีย เช่นการฟังธรรม การสนทนาธรรม การถวายสังฆทานการเจริญสมาธิภาวนาเป็นต้น แม้จะอยู่ในสถานการณ์อันยากลำบากต่อการเดินทางมาวัด อันเนื่องมาจากการระบาดของโรคโควิด19 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกายบาวาเรีย ยุคดิจิทัลขั้นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในช่วงที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวเยอรมัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สามารถทำได้รวดเร็วและกว้างไกลไปทั่วโลก ความสัมพันธ์กับเทคโนโลยี การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศ จึงเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้กับผู้คนในสังคม เพื่อเป็นแนวทางสู่วิถีประเพณีปฏิบัติ นำสู่ระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลา สถานที่ ดังนั้น เทคโนโลยีสมัยใหม่จึงเป็นกระบวนการเชิงรุกที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เพื่อให้สอดคล้องและตอบรับกับนโยบายของรัฐบาลในการสร้างแนวทางพัฒนาประเทศไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อวางรากฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการเผยแผ่ที่ถูกต้องตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย (2550). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์: มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย

2. วารสาร

พระครูวินัยธรปัญญา ปัญญาโร (ศรีสมุทร), (เมษายน 2564). การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. ปีที่ 6 ฉบับที่ 4. หน้า 424. ศรีสมุทรสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ.

พินิจทอง แมนสมุทรชัย, (พฤษภาคม-สิงหาคม 2558). การรณนัย: หนทางสู่สันติภาพ. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 หน้า 162-175. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์. มจร.

3. รายงานการวิจัย

พระมหาวรเมธี, พระสรวิชัย อภิปัญญา, ผศ. ดร.ประยูร สุยะใจ, ผศ. ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์ธีรโรจน์. (2551). ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา. รายงานวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4. วิทยานิพนธ์

ธีระพล มะอาจเลิศ. (2556). การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอและกลยุทธ์การสื่อสารในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี): กรณีศึกษาผลงานวิทยานิพนธ์ชุดธรรม ประยุกต์ สำหรับคนรุ่นใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารประยุกต์), (คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บรรจง โสตาดี. (2546). การใช้ตรรกะในวิธีสอนของพระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทโท). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสารสนเทศ (20 กันยายน 2557) พจนารถ สุพรรณกุล (ออนไลน์) <https://phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/106-2014-09-20-08-27-56> [สืบค้นเมื่อ วันที่16 ตุลาคม 2564]

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. (2 กุมภาพันธ์ 2558). [ออนไลน์] การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเยอรมัน จาก [http:// www.dhammathai.org/thailand/missionary/germany.php](http://www.dhammathai.org/thailand/missionary/germany.php). [สืบค้นเมื่อ วันที่16 ตุลาคม 2564]

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเยอรมัน. (10 พฤษภาคม 2551). [ออนไลน์] การเผยแผ่พุทธศาสนา 1จาก <https://krupairost.com/stdjob2561/m3-7/g3/b2.html>. [สืบค้นเมื่อ วันที่16 ตุลาคม 2564]

สันติธาร เสถียรไทย. (10 พฤษภาคม 2551). [ออนไลน์] ดิสรบชั้นคือเสียงที่เราไม่ได้ยิน. จาก <https://krupairost.com/stdjob2561/m3-7/g3/b2.html>. [สืบค้นเมื่อวันที่10 กันยายน 2564]

บ้านจอมยุทธ์.(23 มิถุนายน). (2543). การควบคุมทางสังคม. จาก http://www.baanjommyut.com/library_3/extension-5/social_control/02.html. [สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2564]

ณ กมล ชาวปลายนา ปุณฺณเขตต์ทิกุล. (29 เมษายน 2555). [ออนไลน์] กระบวนทัศน์ความคิดสันติภาพในพระไตรปิฎก: ยุทธศาสตร์ และทิศทางในการลดระดับความขัดแย้งในกระแสโลกใหม่. จาก <https://space.spu.ac.th/bitstream/123456789/941/1/12>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 24 กันยายน 2564]

พิไลวรรณ ทองมี. 4 ธันวาคม 2556). [ออนไลน์] ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี. จาก <https://space.spu.ac.th/bitstream/123456789/941/1/12>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2564]

6. คำปราชัย

เดนา เมอร์เรียม.(2543). คำปราชัยแสดงความยินดี. การประชุมสุดยอดผู้นำชาวพุทธเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งโลก. ครั้งที่ 2 ณ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ประเทศไทย, 9-11 พฤศจิกายน 2543.